

BAC 2008

www.e-bacalaureat.com

Programa MT1, Subiectul II

Rezolvările variantei 010

versiune definitivă

1. Problema 1

a) Calculăm succesiv

$$\alpha^2 = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 3 & 1 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 3 & 1 & 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 3 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\alpha^3 = \alpha^2 \cdot \alpha = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 3 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 3 & 1 & 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 1 & 2 & 3 \end{pmatrix} = e$$

b) Am văzut la punctul precedent că $\alpha^3 = e$. Atunci $\alpha^{2008} = (\alpha^3)^{229} \cdot \alpha = e^{669} \cdot \alpha = \alpha$. Ecuația de rezolvat se scrie $\alpha \cdot x = e$, adică trebuie să aflăm inversa permutării α . Pentru aceasta ori citim permutarea α începând de la a doua linie și vom găsi

$x = \alpha^{-1} = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 3 & 1 \end{pmatrix}$, sau din relația $\alpha^3 = e$ scrisă $\alpha \cdot \alpha^2 = e$ deducem direct că $x = \alpha^{-1} = \alpha^2$.

c) Listăm pentru fiecare din cele 6 permutări din S_3 numărul de inversiuni:

- permutarea identică $\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 1 & 2 & 3 \end{pmatrix}$ are 0 inversiuni
- permutarea α are 2 inversiuni, anume (31) și (32)
- permutarea α^2 are 2 inversiuni, anume (21) și (31)
- permutarea $\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 1 & 3 \end{pmatrix}$ are 1 inversiune, anume (21)
- permutarea $\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 3 & 2 & 1 \end{pmatrix}$ are 3 inversiuni, anume (32), (31) și (21)
- permutarea $\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 1 & 3 & 2 \end{pmatrix}$ are 1 inversiune, anume (32)

Astfel suma numărului de inversiuni pentru toate permutările din S_3 este $0 + 2 + 2 + 1 + 3 + 1 = 9$.

Reamintim că funcția signatură $\tau : S_3 \rightarrow \{-1, 1\}$, definită prin $\tau(\sigma) = (-1)^{m(\sigma)}$, unde $m(\sigma)$ este numărul de inversiuni ale permutării σ , este un morfism de grupuri, adică $\tau(\sigma_1\sigma_2) = \tau(\sigma_1)\tau(\sigma_2)$. Atunci signatură produsului tuturor permutărilor din S_3 este $(-1)^{\sum m(\sigma)} = (-1)^9 = -1$, deci produsul este permutare impară.

2. Problema 2

a) Fie p număr natural prim. Conform teoremei lui Fermat, $x^p = x$ pentru orice $x \in \mathbb{Z}_p$. În cazul particular $p = 5$ se obține exact enunțul acestui punct.

Soluție alternativă. Ca să evitați eventuale depunctări din partea unui corector zelos și unui barem incomplet, puteți pur și simplu examina cele 5 valori din $\mathbb{Z}_5$.

Astfel, deoarece $0^5 = 0$, avem $\hat{0}^5 = \hat{0}$. Deoarece $1^5 = 1$, avem $\hat{1}^5 = \hat{1}$ în $\mathbb{Z}_5$. Deasemenea, din $2^5 = 32 = 6 \cdot 5 + 2$, rezultă că $\hat{2}^5 = \hat{2}$ în $\mathbb{Z}_5$. Apoi, din $3^5 = 243 = 48 \cdot 5 + 3$ rezultă că $\hat{3}^5 = \hat{3}$ în $\mathbb{Z}_5$. În final, din $4^5 = 1024 = 204 \cdot 5 + 4$ rezultă că $\hat{4}^5 = \hat{4}$ în $\mathbb{Z}_5$.

b) Fie $a \in \mathbb{Z}_5$. Prin calcul direct avem

$$\begin{aligned} A(a)^2 &= \begin{pmatrix} a & \hat{2} \\ \hat{2} & a \end{pmatrix} \begin{pmatrix} a & \hat{2} \\ \hat{2} & a \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a^2 + \hat{4} & \hat{4}a \\ \hat{4}a & a^2 + \hat{4} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a^2 - \hat{1} & -a \\ -a & a^2 - \hat{1} \end{pmatrix} \\ A(a)^4 &= A(a)^2 \cdot A(a)^2 = \begin{pmatrix} a^2 - \hat{1} & -a \\ -a & a^2 - \hat{1} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} a^2 - \hat{1} & -a \\ -a & a^2 - \hat{1} \end{pmatrix} \\ &= \begin{pmatrix} a^4 - a^2 + \hat{1} & -\hat{2}a^3 + \hat{2}a \\ -\hat{2}a^3 + \hat{2}a & a^4 - a^2 + \hat{1} \end{pmatrix} \\ A(a)^5 &= A(a)^4 \cdot A(a) = \begin{pmatrix} a^4 - a^2 + \hat{1} & -\hat{2}a^3 + \hat{2}a \\ -\hat{2}a^3 + \hat{2}a & a^4 - a^2 + \hat{1} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} a & \hat{2} \\ \hat{2} & a \end{pmatrix} \\ &= \begin{pmatrix} a^5 - a^3 + a - \hat{4}a^3 + \hat{4}a & \hat{2}a^4 - \hat{2}a^2 + \hat{2} - \hat{2}a^4 + \hat{2}a^2 \\ \hat{2}a^4 - \hat{2}a^2 + \hat{2} - \hat{2}a^4 + \hat{2}a^2 & a^5 - a^3 + a - \hat{4}a^3 + \hat{4}a \end{pmatrix} \\ &= \begin{pmatrix} a^5 & \hat{2} \\ \hat{2} & a^5 \end{pmatrix} \stackrel{(a)}{=} \begin{pmatrix} a & \hat{2} \\ \hat{2} & a \end{pmatrix} = A(a) \end{aligned}$$

Soluție alternativă. Scriem matricea A ca suma a două matrice de o formă particulară. Avem într-adevăr $A = aI_2 + B$, unde $I_2 = \begin{pmatrix} \hat{1} & \hat{0} \\ \hat{0} & \hat{1} \end{pmatrix}$ și $B = \begin{pmatrix} \hat{0} & \hat{2} \\ \hat{2} & \hat{0} \end{pmatrix}$.

Să observăm că $B^2 = \hat{4}I_2 = -I_2$ și de aici $B^4 = I_2$ și $B^5 = B$. Cum $C_5^1 = C_5^4 = 5$ și $C_5^2 = C_5^3 = 10$, în dezvoltarea binomului lui Newton (putem s-o folosim căci $(aI_2)B = B(aI_2)$) pentru $A(a)^5 = (aI_2 + B)^5$ toți termenii vor fi nuli (suntem în $\mathbb{Z}_5$) cu excepția primului și ultimului. Astfel $A(a)^5 = (aI_2)^5 + B^5 = a^5I_2 + B \stackrel{(a)}{=} aI_2 + B = A(a)$.

c) Fie $a \in \mathbb{Z}_5$. Folosind de mai multe ori la rând punctul b) avem

$$\begin{aligned} (A(a))^{125} &= (((A(a))^5)^5)^5 = A(a) \\ (A(a))^{625} &= (((((A(a))^5)^5)^5)^5)^5 = A(a) \end{aligned}$$

Atunci

$$\begin{aligned} (A(a))^{2008} &= ((A(a))^{625})^3 \cdot (A(a))^{125} \cdot (A(a))^8 \\ &= (A(a))^3 \cdot A(a) \cdot (A(a))^8 = (A(a))^{12} = ((A(a))^5)^2 \cdot (A(a))^2 \\ &= (A(a))^2 \cdot (A(a))^2 = (A(a))^4 \end{aligned}$$

Trebuie atunci să determinăm valorile lui $a \in \mathbb{Z}_5$ pentru care $(A(a))^4 = A(a)$.

Înmulțind cu $A(a)$, obținem $A(a) = (A(a))^5 = (A(a))^2$. Egalând elementele ce se găsesc pe prima linie și a doua coloană a matricelor $A(a)$ și $(A(a))^2$, obținem $\hat{2} = -a$, de unde în mod necesar $a = \boxed{\hat{3}}$.

Deoarece $\det A(\hat{3}) = (\hat{3})^2 - (\hat{2})^2 = \hat{0}$, matricea $A(\hat{3})$ nu este inversabilă. Relația $(A(\hat{3}))^2 = A(\hat{3})$ nu este atunci echivalentă cu $(A(\hat{3}))^4 = A(\hat{3})$, ci doar o consecință. Rămâne deci să verificăm direct egalitatea celor două matrice. Folosind forma matricei $(A(a))^4$ din calculul de la punctul b), avem

$$(A(\hat{3}))^4 = \begin{pmatrix} \hat{3}^4 - \hat{3}^2 + \hat{1} & -\hat{2} \cdot \hat{3}^3 + \hat{2} \cdot \hat{3} \\ -\hat{2} \cdot \hat{3}^3 + \hat{2} \cdot \hat{3} & \hat{3}^4 - \hat{3}^2 + \hat{1} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \hat{3} & \hat{2} \\ \hat{2} & \hat{3} \end{pmatrix} = A(\hat{3})$$

Deci $a = \boxed{3}$ este sigura valoare din $\mathbb{Z}_5$ care satisface relația din enunț.